

Nr 181.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående överlåtelse av viss mark från kyrkoherdebostället i Vilhelmina församling till Vilhelmina socken; given Stockholms slott den 20 mars 1925.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Olof Olsson.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 20 mars 1925.

Närvarande:

Statsministern SANDLER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden OLSSON, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Departementschefen, statsrådet Olsson anför:

Genom Kungl. Maj:ts beslut den 23 mars 1917 bildades Vilhelmina municipalsamhälle, beläget å mark tillhörande kyrkoherdebostället ^{5/s} mantal krono Vilhelmina nr 1 i Vilhelmina socken. Till municipalsamhället hörde även Vilhelmina kyrkostad, omfattande kyrkobyhus och kyrkostallar för Vilhelmina församlings avlägset boende befolkning. Kyrkostadens område hade utan avgift sedan gammalt varit upplåtet till detta ändamål. Sedan municipalsamhället den 5 september 1921 härjats av eldsvåda, därvid ett femtiotal av kyrkostadens byggnader blivit förstörda, fastställdes den 7 oktober 1921 ett av arkitekten P. Hallman upprättat förslag till stadsplan för municipalsamhället och viss söder därom belägen mark, i vad förslaget be-

Upplåtelse
av mark från
kyrkoherde-
bostället i
Vilhelmina
församling.

rörde samhällets dåvarande område, dock med undantag av det område, som avbränts vid eldsvådan. Genom beslut den 10 februari 1922 förklarade Kungl. Maj:t, att samhället skulle omfatta, bland annat, ovanberörda söder om samhället belägna mark. Därefter medgav Kungl. Maj:t den 24 februari 1922, att de till kyrkoherdebostället hörande områden, vilka voro belägna inom gränserna för nämnda förslag till stadsplan, finge, i den mån stadsplan och tomtindelning för områdena i behörig ordning fastställts eller komme att fastställas — med undantag av dels enligt stadsplan till gator, torg och andra allmänna platser avsedd mark, dels ock vissa angivna områden — genom länsstyrelsens i Umeå försorg försäljas antingen efter länsstyrelsens beprövande i varje särskilt fall å offentlig, av länsstyrelsen föranstaltad auktion eller under hand under närmare stadgade villkor och bestämmelser. Enär det förra kyrkostadsområdet härigenom icke längre bleve disponibelt för detta ändamål, anbefalldes länsstyrelsen att efter vederbörlig utredning till Kungl. Maj:t inkomma med förslag i fråga om upplåtande till Vilhelmina borgerliga eller kyrkliga kommun av lämpligt område för uppförande av kyrkobyhus och kyrkstallar.

Av den med anledning härav verkställda utredningen framgår följande:

Enligt Hallmans förslag till stadsplan skulle de däri upptagna kvarteren nr 28, 29, 30 och 31 användas till tomter för kyrkobyhus och ett söder om kvarteret nr 31 beläget, med litt. C betecknat kvarter disponeras för kyrkstallar. För närvarande behövde dock endast kvarteren nr 28 och 31 disponeras för kyrkobyhus och motsvarande andel av kvarteret litt. C för kyrkstallar. Arealen av sistnämnda tre kvarter omfattade sammanlagt 2,385 hektar, varav belöpte på kvarteret nr 28 0,656 hektar, på kvarteret nr 31 0,654 hektar och på kvarteret litt. C 1,075 hektar. Inom området för det ursprungliga municipalsamhället, för vilket stadsplan fastställts, vore belägna kvarteret nr 28 och 0,624 hektar av kvarteret nr 31, medan däremot återstoden av sistnämnda kvarter, 0,03 hektar, och hela kvarteret litt. C låge utom detta område. Kostnaderna för planering och dränering av de tre kvarteren samt för deras förseende med brunnar och vägar beräknades till ett belopp av högst 30,000 kronor. Områdena borde iordningställas först i mån av behov. Verkställd värdering av kyrkoherdeboställets jord inom municipalsamhället visade, att försäljningen av tomterna inom de till kyrkobyhus och stallar förut använda områdena skulle inbringa omkring 35,000 kronor och att kvarteren nr 28 och 31 hade ett saluvärde av 3,500 kronor. Kvarteret litt. C värderades till omkring 2,150 kronor, varför värdet av alla tre kvarteren kunde beräknas till ungefär 5,650 kronor.

Vid ett av länsstyrelsen anordnat sammanträde med representanter för ortsbefolkningen ansågs lämpligast, att kvarteren nr 28, nr 31 och litt. C användes till plats för kyrkobyhus och kyrkstallar, varjämte framhölls önskvärdheten av att kostnaderna för dessa områdens iordningställande finge bestridas av influtna köpeskillingar för försålda delar av det förra kyrkostadsområdet. Även kyrkoherden i pastoratet och domkapitlet i Luleå hava anslutit sig härtill.

Med skrivelse den 29 december 1923 har länsstyrelsen överlämnat utredningen i ärendet och inhämtade yttranden. Länsstyrelsen har därvid hemställt, att till Vilhelmina kyrkliga kommun måtte för uppförande av kyrkobyhus och kyrkostallar kostnadsfritt upplåtas kvarteren nr 28 och 31 samt erforderlig del av kvarteret litt. C ävensom att för dessa områdens iordningställande måtte av inflytande köpeskillingar för de till försäljning medgivna delar av kyrkoherdebostället användas ett belopp av högst 30,000 kronor.

I utlåtande den 26 november 1924 har kammarkollegiet, under erinran att ovanberörda mindre område av kvarteret nr 31 genom Kungl. Maj:ts beslut den 21 november 1924 intagits i stadsplanen, anført, bland annat, följande:

Den i ärendet rörande gamla kyrkostadsområdet i Vilhelmina lämnade utredningen läser hava givit vid handen, att detta område tillhör kyrkoherdebostället i Vilhelmina församling, och att socknemännen väl av ålder avgiftsfritt därstädes haft kyrkobyhus uppförda, men att annan rättsgrund för denna disposition icke kunnat åberopas än vederbörande boställshavares uttryckliga eller tysta medgivande. Då Vilhelmina kyrkoherdeboställe vid den nya löneregleringens ikraftträdande den 1 maj 1923 fråntratts av vederbörande prästerlige tjänstinnehavare, torde också socknemännens tidigare utövade dispositionsrätt till kyrkostadsområdet böra anses hava upphört.

Föreligger sålunda ingen rätt för Vilhelmina kyrkliga eller borgerliga kommun att varda bibehållen vid visst jordområde å kyrkoherdebostället därstädes för ifrågavarande ändamål, synas dock billighetsskäl tala för att för det hittills disponerade området, rörande vars försäljning föreskrifter meddelats genom Kungl. Maj:ts beslut den 24 februari 1922, vederlag kostnadsfritt lämnas i annan bostället tillhörig mark.

Vidkommande denna vederlagsmark torde någon erinran icke kunna göras mot förslaget att för ändamålet upplåta kvarteren nr 28 och 31 i deras helhet. Att stadsplan ännu icke fastställts för den del av municipalsamhället, i vilken kvarteret litt. C ingår, anser kollegiet icke böra utgöra hinder för upplåtande av detta kvarter vare sig i dess helhet eller, såsom länsstyrelsen synes mena, i erforderlig del. För sin del finner kollegiet kvarteret i dess helhet nu böra upplåtas, enär det torde vara lämpligt, att dräneringsarbetet beträffande kvarteret i ett sammanhang verkställas.

Vad angår sättet för ifrågavarande jordområdets upplåtande synes någon betänklighet icke möta mot att nämnda områden överlåtas med äganderätt till Vilhelmina borgerliga kommun. Då områdena i förevarande fall äro av ekklesiastik natur, torde emellertid ett bifall härtill förutsätta medgivande icke blott av riksdagen utan jämväl av kyrkomöte.

Däremot kan kollegiet icke tillstyrka, att det allmänna skulle sträcka sitt understöd för den nya kyrkostadens tillkomst ända därhän, att med försäljningsmedel för de i Kungl. Maj:ts brev den 24 februari 1922 angivna tomter skulle, med ett belopp av icke mindre än 30,000 kronor, få gäldas kostnaderna för det nya kyrkostadsområdets planering. Sistnämnda kostnader torde kommunen böra hänvisas att bestrida med de medel, som i form av köpeskillingar eller arrendavgifter inflyta för blivande upplåtelser av tomter å det nya kyrkostadsområdet.

Byggnadsstyrelsen har i yttrande den 11 februari 1925 tillstyrkt länsstyrelsens förslag. I fråga om bestridandet av kostnaderna för områdenas iordningställande har styrelsen anfört följande:

Då det givetvis är önskvärt, att ifrågavarande område iordningställes på ett rationellt sätt beträffande vägar, dränering, brunnar, plantering m. m., vilket bäst torde böra ske genom kommunens försorg och om möjligt i ett sammanhang, kommer ordnandet av området att medföra icke ringa begynnelsekostnader. Då nu kyrkohusägare genom brandolyckan förorsakats förluster och ägare inom det icke avbrunna området måste avflytta på grund av exploateringen av även detta område, under det att staten endast skulle skörda inkomst av branden, synes det byggnadsstyrelsen skäligt, att icke endast mark utan att även områdets ordnande bestrides av överskottsmedel från försäljningen av det gamla området.

Beträffande frågan om områdets upplåtande till den kyrkliga eller borgerliga kommunen kan det förefalla, som om denna angelägenhet skulle vara av mindre betydelse, men synes det styrelsen vara lämpligast att den kyrkliga kommunen förvaltade området, då det närmast torde vara en kyrklig angelägenhet och härigenom de bästa förutsättningar synas föreligga för att tillsynen kommer att utövas med intresse.

Departementschefen.

Den s. k. kyrkostaden vid Vilhelmina kyrka har hittills varit belägen å mark, tillhörande kyrkoherdebostället i Vilhelmina församling. Den använda marken, som upplåtits avgiftsfritt, är icke längre disponibel för ändamålet, sedan Kungl. Maj:t medgivit dess försäljning till byggnadstomter. Plats för kyrkobyhus och kyrkostallar måste därför beredas på annat område. I likhet med de hörda myndigheterna anser jag, att erforderlig mark bör av det allmänna ställas till förfogande för ändamålet. Jag tillåter mig erinra, att så förut skett beträffande mark till kyrkostad vid andra kyrkor i övre Norrland. I åtskilliga fall har Kungl. Maj:t efter riksdagens hörande från den till de norrländska s. k. kyrkostäderna vid avvittringen avsatta kronomark till vederbörande sockenmän under äganderätt upplåtit vissa närmare angivna områden. Så har skett i Lycksele, Sorsele och Malå. Enligt den i ärendet verkställda utredningen, finnes å kyrkoherdebostället i Vilhelmina visst område, som är lämpligt till kyrkostad. Området, som består av de i den fastställda stadsplanen för Vilhelmina municipalsamhälle upptagna kvarteren nr 28 och 31 samt av det invid dessa kvarter liggande kvarteret litt. C, torde i likhet med vad som skett i fråga om nyssnämnda kyrkostäder böra med äganderätt överlåtas till kommunen. Någon köpeskilling synes icke böra erläggas, då området utgör en ersättning för det förut avgiftsfritt upplåtna området. I enlighet med vad kammarkollegiet ifrågasatt, torde området böra överlåtas till Vilhelmina borgerliga kommun. Överlåtelsen bör ske under de villkor och närmare bestämmelser Kungl. Maj:t må finna skäligt föreskriva.

Av länsstyrelsen i Umeå och byggnadsstyrelsen har ifrågasatts, att för ifrågavarande områdes iordningställande av inflytande köpeskillingsmedel

för det förra kyrkostadsområdet skulle få användas ett belopp av högst 30,000 kronor. Såsom kammarkollegiet framhållit, torde det allmänna icke böra på detta sätt lämna ett ytterligare understöd åt kommunen. Kostnaderna för det nya kyrkostadsområdets planering och dränering samt dess förseende med brunnar och vägar böra bestridas av kommunen, som för sina utlägg kan påräkna gottgörelse genom inflytande köpeskillingar och arrendeavgifter.

Enär överlåtelsen till Vilhelmina kommun av ifrågavarande markområde från kyrkoherdebostället skulle ske utan erläggande av köpeskillning, måste såväl riksdagens som kyrkomötets medgivande härtill inhämtas. Frågan torde nu böra föreläggas riksdagen för att därefter, därest förslaget bifalles, underställas kyrkomötet.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört får jag därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att till Vilhelmina borgerliga kommun må under de villkor och närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t må finna skäl föreskriva, såsom plats för uppförande av kyrkobyhus och kyrkostallar från kyrkoherdebostället $\frac{5}{8}$ mantal krono Vilhelmina nr 1 i Vilhelmina socken avgiftsfritt under äganderätt överlåtas de å kartan till det av arkitekten P. Hallman år 1921 upprättade förslaget till stadsplan för Vilhelmina municipalsamhälle med nr 28 och 31 betecknade kvarteren samt kvarteret litt. C å samma karta.

Vad departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Gustaf Ödmann.